কমল নাৰায়ণ শৰ্মা

বনাম

শ্ৰী পণ্ডিত দ্বাৰকা প্ৰসাদ মিশ্ৰ আৰু অন্যান্য

১৭ আগষ্ট ১৯৬৫ চন

[মুখ্য ন্যায়াধীশ পি. বি. গজেন্দ্ৰগদকাৰ, ন্যায়াধীশ কে. এন. ৱানচু, এম হিদায়াতুল্লাহ, জে. চি. শ্বাহ আৰু এছ. এম. চিক্ৰি]

নিৰ্বাচনী নিয়মাৱলী, ১৯৬১,ৰ নিয়ম ৯৪-কৰ অধীনত–দেৱানী প্ৰক্ৰিয়া বিধিৰ ১৩৯(গ) মতে দিব লগা শপতনামা আয়ুক্তই নিযুক্ত কৰি দিয়া আদালতৰ কেৰাণীৰ সন্মুখত শপতগ্ৰহণ কৰা শপতনামাৰ আৱশ্যক- নিয়ম ৯৪ক-ৰ অধীনত এই শপতনামা সঠিক কৰ্তৃত্বৰ সন্মুখত গ্ৰহণ কৰা হৈছে নে নাই সেই লৈ শপতনামা।

১৯৬৩ চনৰ ৪ মে 'ত মধ্যপ্ৰদেশ বিধানসভাত নিজৰ নিৰ্বাচনক প্ৰত্যাহ্বান জনোৱা প্ৰথমজন প্ৰতিবাদীৰ বিৰুদ্ধে আপীলকাৰীয়ে নিৰ্বাচনী আবেদন দাখিল কৰিছিল । আবেদনখনত প্ৰথম প্ৰতিবাদীৰ বিৰুদ্ধে দুৰ্নীতিৰ অভিযোগকে ধৰি কেইবাটাও অভিযোগ উত্থাপন কৰা হৈছিল। নিৰ্বাচন পৰিচালনাৰ নিয়মাৱলী , ১৯৬১ৰ নিয়ম ৯৪ক অনুসৰি দুৰ্নীতিৰ অভিযোগৰ সমৰ্থনত দাখিল কৰা শপতনামাখন জবলপুৰৰ জিলা আদালতত আদালতৰ কেৰাণীৰ সন্মুখত আবেদনকাৰীয়ে শপত গ্ৰহণ কৰিছিল। নিৰ্বাচনী ন্যায়াধিকৰণৰ সন্মুখত আপত্তিত প্ৰথম প্ৰতিবাদীয়ে এই প্ৰশ্ন উত্থাপন কৰে যে নিয়ম ৯৪ এৰ অধীনত শপতনামাখন উপযুক্ত কৰ্তৃপক্ষৰ সন্মুখত শপত গ্ৰহণ কৰা হৈছিল নেকি ?

নিৰ্বাচনী ন্যায়াধিকৰণে আপত্তি মানি লৈছিল যদিও আপীলকাৰীক উপযুক্ত কৰ্তৃপক্ষৰ সন্মুখত শপত গ্ৰহণ কৰি দ্বিতীয়খন শপতনামা দাখিল কৰিবলৈ অনুমতি দিছিল। ন্যায়াধিকৰণৰ আদেশসমূহক প্ৰথম প্ৰতিবাদীয়ে সংবিধানৰ অনুচ্ছেদ ২২৬ আৰু ২২৭ৰ অধীনত উচ্চ ন্যায়ালয়ৰ সন্মুখত প্ৰত্যাহ্বান জনাইছিল আৰু উচ্চন্যায়ালয়ে নতুন শপতনামাৰ প্ৰয়োজন নাই আৰু কোনো সঠিক শপতনামাৰ প্ৰয়োজন নাই বুলি ধৰিলৈ ন্যায়াধিকৰণৰ আদেশ বাতিল কৰে আৰু ন্যায়াধিকৰণ আইন অনুসৰি আদেশ প্ৰদান কৰিবলৈ নিৰ্দেশ দিয়ে। উচ্চ ন্যায়ালয়ে প্ৰদান কৰা ফিটনেছৰ প্ৰমাণ পত্ৰৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি আপীলকাৰীয়ে এই আদালতত আপীল কৰিছিল। যদিও আপীলকাৰীজনে উচ্চ ন্যায়ালয়ৰ সন্মুখত স্বীকাৰ কৰিছিল যে তেওঁৰ প্ৰথম শপতনামা সঠিক নাছিল তেওঁক এই আদালতে ৰেহাই হিচাপে এই শপতনামাখন প্ৰত্যাহাৰ কৰিবলৈ অনুমতি দিছিল।

আপীলকাৰীৰ হৈ দাবী কৰা হৈছিল যে যিজন আদালতৰ কেৰাণীৰ সন্মুখত তেওঁৰ হৈ প্ৰথম শপতনামা দিয়া হৈছিল, তেওঁক ১৩৯(গ) ধাৰা বা দেৱানী প্ৰক্ৰিয়া সংহিতাৰ অধীনত শপতনামাৰ পদেন শপত কমিছনাৰ হিচাপে যথাযথভাৱে নিযুক্তি দিয়া হৈছিল আৰু তেওঁৰ সন্মুখত দিয়া শপতনামাখনে ৯৪কৰ নিয়ম পালন কৰিছিল। প্ৰতিবাদকাৰীয়ে অৱশ্যে দাবী কৰিছিল যে ১৩৯ (গ) ধাৰাত নিযুক্তি পোৱা এজন শপত আয়ুক্ত কেৱল দেৱানী প্ৰক্ৰিয়া সংহিতাৰ অধীনত গ্ৰহণ কৰা শপতনামাৰ ক্ষেত্ৰতহে প্ৰযোজ্য, ঠিক যেনেকৈ ফৌজদাৰী প্ৰক্ৰিয়া সংহিতাৰ ৫৩৯ নং ধাৰাত নিযুক্তি পোৱা আয়ুক্তই কেৱল সেই সংহিতাৰ অধীনত শপতনামা গ্ৰহণ কৰিব পাৰে।

কয়ঃ- ফৌজদাৰী প্ৰত্ৰিয়া বিধিৰ ধাৰা ৫৩৯ৰ অধীনত শপত গ্ৰহণকৰা আৰু দেৱানী প্ৰত্ৰিয়া বিধিৰ অধীনত শপত গ্ৰহণ কৰা শপতনামাৰ মাজত কোনো সাদৃশ্য নাই। জিলা আদালতৰ কেৰাণী এজনে শপত গ্ৰহণ কৰা শপতনামা ফৌজদাৰী প্ৰক্ৰিয়া বিধিৰ উদ্দেশ্যৰ বাবে সঠিক নহ'ব পাৰে, ইয়াৰ কাৰণ হৈছে যে দেৱানী বিধিৰ ধাৰা ১৩৯ আৰু ফৌজদাৰী বিধিৰ ধাৰা ৫৩৯ত নিষেধাজ্ঞাটো

গঠন কৰিব লাগিব। নিয়ম ৯৪ক-ৰ অধীনত শপত আয়ুক্তৰ সন্মুখত গ্ৰহণ কৰা শপতনামা এখন গ্ৰহণযোগ্য হব যদিও শপতনামাখনৰ কোনো নিৰ্দিষ্ট ধৰণ নাথাকে। এই বিষয়টোৰ দৃষ্টিভংগীত জিলা আদালতৰ কেৰাণীৰ সন্মুখত শপত গ্ৰহণ কৰা শপতনামা যি নিঃসন্দেহে শপত আয়ুক্ত আছিল, কেৱল একচৰম আৰু কাৰিকৰী দৃষ্টিভংগী গ্ৰহণ কৰিহে বাদ দিব পাৰি যিটো ন্যায় সঙ্গত নাছিল। [৪৮৪ আৰ- ডি]

দেৱানী আপীলৰ অধিকাৰক্ষেত্ৰ: দেৱানী আপীল নং ৪৩৭/১৯৬৫ ।

বিবিধ আবেদন নং ৯০/১৯৬৪ গোচত মধ্যপ্ৰদেশ উচ্চ ন্যায়ালয়ৰ ১৫ এপ্ৰিল , ১৯৬৪ তাৰিখৰ ৰায় আৰু আদেশৰ পৰা কৰা আপীল।

এম. এছ. গুপ্তা, আপীলকাৰীৰ হৈ।

জি. এছ. পোথাক, ৰাই এছ ধৰ্মাধিকাৰী আৰু এ. জি. ৰত্নপাৰ্খী ১ নং প্ৰতিবাদীৰ হৈ ।

আদালতৰ ৰায়দান কৰে ন্যায়াধীশ হিদাতুল্লাহে : ১৯৬৩ চনৰ ৪ মে'ত অনুষ্ঠিত কাছডোল বিধানসভাসমষ্টিৰ পৰা নিৰ্বাচনৰ সন্দৰ্ভত মধ্যপ্ৰদেশ বিধানসভাৰ যোৱা সাধাৰণ নিৰ্বাচনৰ পিছত দাখিল কৰা নিৰ্বাচনী আবেদনৰ পৰা এই আবেদন উত্থাপিত হয়। প্ৰথম উত্তৰদাতাক নিৰ্বাচিত ঘোষণা কৰা হৈছিল আৰু আপীলকাৰীয়ে তেওঁৰ বিৰুদ্ধে কেইবাটাও দুৰ্নীতিমূলক কাৰ্য্য, মিছা বিবৃতি প্ৰকাশ, মিছা একাউণ্ট দাখিল আদিৰ অভিযোগ উত্থাপন কৰি তেওঁ ৰনিৰ্বাচনক প্ৰত্যাহ্বান জনাইছিল। জবলপুৰৰ শপত গ্ৰহণ বিষয়া কে এছ মোঘেৰ সন্মুখত শপত গ্ৰহণ কৰা শপতনামাৰ দ্বাৰা নিৰ্বাচনী আৱেদনখন সমৰ্থন কৰা হৈছিল। মোঘে জবলপুৰৰ জিলা আদালতৰ কেৰাণী আছিল। প্ৰথম প্ৰতিবাদীয়ে আপত্তি কৰিছিল যে নিৰ্বাচন পৰিচালনাৰ নিয়ম , ১৯৬১ৰ নিয়ম ৯৪-ক অনুসৰি শপতনামাখন

সঠিক কৰ্তৃপক্ষৰ সন্মুখত শপত গ্ৰহণ কৰা হোৱা নাছিল আৰু সেয়েহে নিৰ্বাচনী আবেদনখন বা দুৰ্নীতিৰ বিষয়ে উত্থাপিত অভিযোগ খাৰিজ কৰিবলৈ প্ৰাৰ্থনা কৰা হৈছিল। নিৰ্বাচন ন্যায়াধিকৰণে, ১৯৬৩ চনৰ ৩১ অক্টোবৰৰ এক আদেশৰ দ্বাৰা আপত্তিটো স্বীকাৰ কৰিছিল কিন্তু সঠিক শপতনামা দাখিল কৰাৰ অনুমতি দিছিল আৰু এখন নতুন শপতনামা নথীত লোৱা হৈছিল। সেই আদেশৰ বিৰুদ্ধে কোনো ব্যৱস্থা লোৱা হোৱা নাছিল। এইটো দেখা গৈছে যে নিৰ্বাচন ন্যায়াধিকৰণে নিৰ্ণয়ৰ বাবে দুটা বিষয় প্ৰস্তুত কৰিছিল। সেই দুটা আছিল:

> "বিষয় নং ১৮: আবেদনকাৰীয়ে তেওঁৰ আৱেদনৰ সমৰ্থনত দাখিলকৰা শপতনামা আইনগতভাৱে সঠিক হয় নে নহয়, কিয়নো শপতনামাৰ প্ৰমাণ আৰু প্ৰমাণীকৰণৰ বাবে যথাযথভাৱে কৰ্তৃত্বপ্ৰাপ্ত যোগ্য বিষয়াৰ আগত সঠিকভাৱে শপত লোৱা নাই আৰু জনপ্ৰতিনিধিত্ব আইনৰ ধাৰা ৮৩ৰ অধীনত নিৰ্মিত নিয়মাৱলীসমূহও মানি চলানাই। যদি এইটো হয়, তেন্তে এই ভিত্তিত আৱেদনখন খাৰিজ কৰা হব নেকি।"

> "বিষয় নং ২০: আৱেদনখনত উল্লেখ কৰা বিভিন্ন দুৰ্নীতিমূলক কাৰ্য্যসমূহ জনপ্ৰতিনিধিত্ব আইনৰধাৰা ৮১(৩)ৰ অধীনত প্ৰয়োজনীয় শপতনামাৰ দ্বাৰা যথাযথভাৱে সমৰ্থিত নেকি ? যদি নহয়, এই আৱেদনৰ ওপৰত ইয়াৰ প্ৰভাৱ কি?"

১৯৬৪ চনৰ ১৪ ফেব্ৰুৱাৰী তাৰিখে প্ৰথমজন প্ৰতিবাদীয়ে ২০ নং বিষয়টোৰ পিছৰ অংশৰ প্ৰতি মনোযোগ আকৰ্ষণ কৰি এখন আবেদন দাখিল কৰিছিল আৰু সুধিছিল যে শপতনামাখন সঠিক নহলে নিৰ্বাচনী আৱেদনখন খাৰিজ কৰা নহব নেকি। ১৯৬৪ চনৰ ২৪ ফেব্ৰুৱাৰীত প্ৰদান কৰা এক আদেশৰ দ্বাৰা ন্যায়াধিকৰণে

অন্তিম বিবাদটো নাকচ কৰে আৰু কয় যে নতুন শপতনামা দাখিল কৰিলে আৱেদনখন বিচাৰলৈ আগবাঢ়িব পাৰে।

১৯৬৪ চনৰ ২ মাৰ্চত প্ৰথম প্ৰতিবাদীয়ে মধ্যপ্ৰদেশৰ উচ্চ ন্যায়ালয়ত সংবিধানৰ অনুচ্ছেদ ২২৬ আৰু ২২৭ ৰ অধীনত দুয়োটা আদেশক প্ৰত্যাহ্বান জনাই এখন আবেদন দাখিল কৰে আৰু সেইবোৰ বাতিল কৰিবলৈ অনুমতি বিচাৰে। উচ্চন্যায়ালয়ে প্ৰমাণপত্ৰৰ দ্বাৰা আপীল কৰাৰ আদেশৰ দ্বাৰা দুয়োটা আদেশ বাতিল কৰে আৰু উচ্চ ন্যায়ালয়ৰ আদেশৰ পৰিপ্ৰেক্ষিতত ন্যায়াধিকৰণক আৱেদনৰ সৈতে অধিক মোকাবিলা কৰিবলৈ নিৰ্দেশ দিয়া হয়।

উচ্চ ন্যায়ালয়ে এক বিশদ আদেশত বিবেচনা কৰিছে যে নিয়ম ৯৪ ক-ৰ ব্যৱস্থাবোৰ বাধ্যতামূলক আছিল নে নিৰ্দেশক আছিল কিন্তু ই প্ৰথম শপতনামাখন সঠিক আছিল নে নাই সেই প্ৰশ্নটোৰ প্ৰতি নিজকে সম্বোধন কৰা নাছিল। এইটো সম্ভৱতঃ, এই কাৰণে আছিল যে আপীলকাৰীয়ে ন্যায়াধিকৰণৰ সন্মুখত স্বীকাৰ কৰা যেন লাগিছে যে প্ৰথম শপতনামাখন সঠিক নাছিল। এই ৰেহাই আপীলকাৰীৰ দ্বাৰা এই আবেদনত প্ৰত্যাহাৰ কৰিবলৈ চেষ্টা কৰা হৈছিল আৰু নথী চাই আমি সন্তুষ্ট হৈছিলোঁ যে ৰেহাইটো ভুলকৈ দিয়া হৈছিল আৰু প্ৰত্যাহাৰ কৰিবলৈ অনুমতি দিয়া উচিত। সেই অনুসৰি আমি মূল শপতনামাখনে নিৰ্বাচনৰ আচৰণ বিধি আৰু জনপ্ৰতিনিধিত্ব আইন সন্তুষ্ট কৰা নাছিল নেকি এই প্ৰশ্নৰ ওপৰত যুক্তি শুনিলোঁ। আমি সন্তুষ্ট যে প্ৰথম শপতনামাটো সঠিক আছিল আৰু দ্বিতীয়খন শপতনামাৰ প্ৰয়োজন নাছিল।

এই বিষয়ত আমাৰ সিদ্ধান্ত দিয়াৰ আগতে আমি প্ৰথমে প্ৰাসঙ্গিক ব্যৱস্থাবোৰ নিৰ্ধাৰণ কৰিম। জনপ্ৰতিনিধিত্ব আইনৰ ধাৰা ৮৩ মতে-

"৮৩ (১) এখন নিৰ্বাচনী আৱেদন-

ক)আৱেদনকাৰীয়ে নিৰ্ভৰ কৰা ভৌতিক তথ্য বোৰৰ এক সংক্ষিপ্ত বিবৃতি থাকিব;

(খ) আবেদনকাৰীয়ে অভিযোগ কৰা যিকোনো দুৰ্নীতিৰ সম্পূৰ্ণ বিৱৰণ উল্লেখ কৰিব লাগিব, য'ত এনে দুৰ্নীতি সংঘটিত কৰা বুলি অভিযোগ কৰা পক্ষসমূহৰ নাম আৰু তেনে দুৰ্নীতি সংঘটিত হোৱাৰ তাৰিখ আৰু স্থানৰ যিমান পাৰি সম্পূৰ্ণ বিবৃতি অন্তৰ্ভুক্ত কৰিব লাগিব; আৰু

(গ) আবেদনকাৰীৰ স্বাক্ষৰ থাকিব লাগিব আৰু আবেদনৰ পৰীক্ষণৰ বাবে দেৱানী প্ৰক্ৰিয়া সংহিতা, ১৯০৮ (১৯০৮ চনৰ ৫)ত উল্লেখ কৰা ধৰণে পৰীক্ষা কৰিব লাগিব।"

"য'ত আবেদনকাৰীয়ে কোনো দুৰ্নীতিৰ অভিযোগ উত্থাপন কৰে , তেনে ক্ষেত্ৰত আবেদনৰ লগত এনে দুৰ্নীতিৰ অভিযোগ আৰু তাৰ বিৱৰণৰ সমৰ্থনত নিৰ্ধাৰিত ৰূপত শপতনামাও থাকিব লাগিব।"

(২) আবেদনৰ যিকোনো সূচী বা পৰিশিষ্টতো আবেদনকাৰীয়ে স্বাক্ষৰ কৰিব লাগিব আৰু আবেদনৰ দৰেই পৰীক্ষা কৰিব লাগিব।"

নিৰ্বাচন পৰিচালনাৰ নিয়ম ৯৪-ক, ১৯৬১-ত পৰৱৰ্তী সময়ত কোৱা হৈছে:

"৯৪ ক –ধাৰা ৮৩-ৰ উপ-ধাৰা (১)মতে উল্লেখ কৰা শপতনামাখন প্ৰথম শ্ৰেণীৰ ন্যায়িক দণ্ডাধীশ বা নটাৰী বা শপত আয়ুক্তৰ সন্মুখত শপত গ্ৰহণ কৰা হব লাগিব আৰু প্ৰ-পত্ৰ ২৫-ত থাকিব।"

প্ৰ-পত্ৰ ২৫ পুনৰ দাখিল কৰাৰ প্ৰয়োজন নাই কিন্তু যি জন বিষয়াৰ আগত

শপতনামাখন দিয়া হৈছে তেওঁক পুনৰ দাখিল কৰিব পাৰি ।

"প্ৰ-পত্ৰ ২৫ –

....

....

গাম্ভীৰ্যপূৰ্ণভাৱে নিশ্চিত/শপত গ্ৰহণ কৰা হৈছে শ্ৰী/শ্ৰীমতীৰ দ্বাৰা ....আজিৰ দিনটো........... ৰ ১৯৬..মোৰ আগত।

প্ৰথম শ্ৰেণীৰ ন্যায়িক দণ্ডাধীশ/

নটাৰী/শপত আয়ুক্ত"।

উচ্চ ন্যায়ালয়ৰ সংশ্লিষ্ট নিয়মাৱলী আৰু চৰকাৰে জাৰি কৰা অধিসূচনাসমূহ আমাৰ হাতত দিয়া হৈছে। উচ্চ ন্যায়ালয়ে দেৱানী প্ৰক্ৰিয়া সংহিতাৰ সৈতে জড়িত নিয়ম প্ৰস্তুত কৰিছে আৰু শপতনামাৰ সৈতে জড়িত ২০ নং নিয়মত কোৱা হৈছে যে :

"২০.শপতনামাৰ সৈতে জড়িত সকলো আদালতে প্ৰতিদিনে ৰাতিপুৱা ১১ বজাত আৰু দুপৰীয়া ২ বজাত শপতনামা দিবৰ বাবে আহ্বান জনাব লাগে। যদি, আদালতৰ কেৰাণী বা আন কৰ্মচাৰী বিষয়াক শপতনামা প্ৰদান কৰাৰ বাবে আয়ুক্ত হিচাপে নিযুক্ত কৰা হয়, তেন্তে তেওঁ সেই কাৰ্যটোৰ জিলা ন্যায়াধীশে নিৰ্ধাৰণ কৰা ধৰণেৰে কৰিব । "

নিয়ম ৩৪-ত কোৱা হৈছে:

"৩৪. শপত গ্ৰহণ কৰা বিষয়াই তেওঁৰ সন্মুখত শপত গ্ৰহণ কৰা প্ৰতিটো শপতনামাত নিম্ন লিখিত অনুমোদন প্ৰদান কৰিব আৰু সেইবোৰৰ তাৰিখ, স্বাক্ষৰ আৰু মোহৰ মাৰিব।

"..দিনা মোৰ আগত শপত গ্ৰহণ কৰিছে,১৯... .... পিতা............................দ্বাৰা স্বাক্ষৰ হৈছে/স্বাক্ষৰৰ দ্বাৰা চিনাক্ত কৰা হৈছে তেওঁ ব্যক্তিগত ভাৱে মোৰ পৰিচিত।

স্বাক্ষৰ

চীল/পদবী

মোঘে বৰৰ আগত শপত গ্ৰহণ কৰা শপত নামাখনত ওপৰোক্ত অনুমোদন আছিল আৰু মোঘে নিজকে "মধ্যপ্ৰদেশৰ জবলপুৰৰ শপতনামাৰ ওপৰত শপত গ্ৰহণৰ বিষয়া" বুলি পৰিচয় দিছিল।

১৯৫৯ চনৰ ১৬ ফেব্ৰুৱাৰীত মধ্যপ্ৰদেশ চৰকাৰে এখন জাননী জাৰি কৰিছিল যাৰ অধীনত দেৱানী প্ৰক্ৰিয়া সংহিতাৰ ১৩৯(গ) ধাৰাত জিলা ন্যায়াধীশসকলক উক্ত সংহিতাৰ অধীনত কৰা শপতনামাৰ ওপৰত শপতনামা প্ৰশাসনৰ বাবে আয়ুক্ত নিযুক্তি দিয়াৰ ক্ষমতা প্ৰদান কৰা হৈছিল আৰু জবালপুৰৰ জিলা ন্যায়াধীশে এনেদৰে প্ৰদান কৰা ক্ষমতা প্ৰয়োগ কৰি অন্যান্যৰ লগতে দেৱানী প্ৰক্ৰিয়া সংহিতাৰ অধীনত কৰা শপতনামাৰ ওপৰত শপতনামা প্ৰশাসনৰ উদ্দেশ্যে নিজৰ কাৰ্যালয়ৰ সৈতে সংযুক্ত আদালতৰ কেৰাণীক নিযুক্তি প্ৰদান কৰে। এইটো উল্লেখ কৰিব পাৰি যে পৰৱৰ্তী সময়ত ১৯৬০ চনৰ মে মাহত প্ৰথম অধিসূচনা সংশোধন কৰা হৈছিল আৰু প্ৰথম অধিসূচনা মতে "সকলো জিলা ন্যায়াধীশক শপতনামাত শপত গ্ৰহণ কৰিবলৈ আয়ুক্ত নিয়োগ কৰাৰ ক্ষমতা প্ৰদান কৰে" এই শব্দবোৰ

সলনি কৰি "সাধাৰণতে জিলা ন্যায়াধীশৰ আদালতক শপতনামাৰ ক্ষেত্ৰত শপত গ্ৰহণৰ বাবে বিষয়া নিয়োগ কৰাৰ ক্ষমতা প্ৰদান কৰে" বুলি ব্যৱহাৰ কৰা হৈছিল। এই পৰিৱৰ্তনটোৱে বৰ্তমানৰ বিষয়টো প্ৰভাৱিত নকৰে কিয়নো মোঘেৰ নিযুক্তি প্ৰথম অধিসূচনা মতে আছিল আৰু দ্বিতীয়টোৰ অধীনত নহয়। প্ৰথম প্ৰতিবাদীৰ বিতৰ্কটো হল যে শপতনামাখনে নিয়ম ৯৪-এৰ প্ৰয়োজনীয়তাসমূহ মানি চলা নাছিল কাৰণ মোঘে শপতনামাৰ আয়ুক্ত নাছিল বৰঞ্চ সংহিতাৰ ১৩৯(গ) ধাৰাটোৰ উদ্দেশ্যে শপতনামা প্ৰশাসনৰ বিষয়া আছিল। বৰ্তমান আমি সেই ব্যৱস্থাটো উল্লেখ কৰিম।

কোনজন আয়ুক্তৰ আগত শপতনামাত শপত ল'ব লাগিব সেই বিষয়ে নিয়মত উল্লেখ কৰা নাই।

সেয়েহে, ইয়াক সকলো শপত আয়ুক্তক যথাযথভাৱে নিযুক্তি দিয়া বুলি পঢ়িব লাগিব। নিৰ্বাচনী আবেদনখন অভিযোগ হিচাপে পৰীক্ষা কৰা হয় কিন্তু কোনো বিশেষ ধৰণৰ অভিযোগ উত্থাপন হলে অতিৰিক্ত শপতনামাৰ প্ৰয়োজন হয়। নিয়ম অনুসৰি সঁচাকৈয়ে এখন শপতনামাৰ প্ৰয়োজন যাতে যদি অভিযোগটো মিছা বুলি পোৱা যায় তেন্তে মিছা সাক্ষ্য দিয়াৰ বাবে ইয়াৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি ব্যৱস্থা গ্ৰহণ কৰিব পাৰে। আমি অনুসন্ধান কৰিছিলো যে, মধ্যপ্ৰদেশ ৰাজ্যত, আন কোনো ব্যৱস্থা আছে নেকি যাৰ অধীনত শপত আয়ুক্ত নিয়োগ কৰিব পাৰি কিন্তু কোনো সম্ভেদ পোৱা নাছিলো। ইয়াত কোনো সন্দেহ নাই যে ভাৰতীয় শপত আইনখনে, ন্যায়িক শপত আৰু অন্যান্য উদ্দেশ্যৰ সৈতে সম্পৰ্কিত আইনখন একত্ৰিত কৰে। সেই আইনৰ ৪নং ধাৰাত "আইন বা পক্ষৰ সন্মতি অনুসৰি প্ৰমাণ লাভ কৰাৰ কৰ্তৃত্ব দিয়া সকলো আদালত আৰু ব্যক্তিক কৰ্তৃত্ব প্ৰদান কৰা হৈছে " তেওঁলোক নিজেই বা এই ক্ষেত্ৰত তেওলোকৰ দ্বাৰা ক্ষমতাপ্ৰাপ্ত বিষয়াৰ দ্বাৰা শপতনামাআৰু কৰ্তব্য প্ৰদানৰ ক্ষেত্ৰত প্ৰমাণ লাভ কৰা কৰ্তৃত্ব প্ৰদান কৰে"। এইটো এটা সাধাৰণ ব্যৱস্থা আৰু ইয়াত সাধাৰণতে আইন অনুসৰি প্ৰমাণলাভ

কৰাৰ কৰ্তৃত্ব থকা ব্যক্তিসকলৰ কথা উল্লেখ কৰা হৈছে। আদালতৰ কেৰাণীয়ে এই বিৱৰণৰ উত্তৰ দিয়ে বুলি কোৱাটো কঠিন। কিন্তু আইনৰ আন কিছুমান ব্যৱস্থা আছে যাৰ অধীনত শপতনামাৰ উদ্দেশ্যে শপত গ্ৰহণ কৰা হ'ব পাৰে। দেৱানী প্ৰক্ৰিয়া বিধিৰ ধাৰা ১৩৯ৰ অধীনত আদালতৰ কেৰাণীক এই অধিকাৰ প্ৰদান কৰা হৈছিল:

ধাৰা" ১৩৯ মতে কাৰদ্বাৰা শপতনামা প্ৰদান কৰিব লাগিব তাৰ ওপৰত শপত।

এই বিধিৰ অধীনত যিকোনো শপতনামাৰ ক্ষেত্ৰত-

ক) যি কোনো আদালত বা দণ্ডাধীশ, বা

খ) যি কোনো বিষয়া বা আন ব্যক্তি যাক উচ্চ ন্যায়ালয়ে নিযুক্তি দিছে,বা

গ)আদালতৰ দ্বাৰা নিযুক্ত আন যিকোনো বিষয়াযাক প্ৰাদেশিক চৰকাৰে সাধাৰণতে বা বিশেষভাৱে এই ক্ষেত্ৰত ক্ষমতা প্ৰদান কৰিছে,তেনে ব্যক্তিয়ে,

ডিপোনেণ্টৰ শপত গ্ৰহণ কৰিব পাৰে"।

একেদৰে, ফৌজদাৰী প্ৰক্ৰিয়া বিধিৰ ধাৰা ৫৩৯-ত প্ৰদান কৰা হৈছে:

ধাৰা"৫৩৯ত কোন আদালত আৰু কোন ব্যক্তিৰ আগত শপতনামা গ্ৰহণ কৰিব লাগিব সেই বিষয়ে উল্লেখ কৰা হৈছে -

“যি কোনো উচ্চ ন্যায়ালয় বা এনে ন্যায়ালয়ৰ যিকোনো বিষয়াৰ সন্মুখত ব্যৱহাৰ কৰিব লগা শপতনামা আৰু প্ৰতিশ্ৰুতিবোৰ এনে আদালত বা ৰাজ্যৰ কেৰাণী, বা আদালতৰ দ্বাৰা নিযুক্ত যিকোনো আয়ুক্ত বা আন ব্যক্তি, বা যিকোনো ন্যায়াধীশ বা ভাৰতৰ যিকোনো আয়ুক্তই ৰেকৰ্ডৰ বাবে আদালতত শপতনামা লব পাৰে,বা ইংলেণ্ড বা আয়াৰলেণ্ডত শপত গ্ৰহণ কৰিবলৈ যি কোনো আয়ুক্ত, বা স্কটলেণ্ডত শপতনামা বা প্ৰতিশ্ৰুতি লোৱাৰ বাবে

কৰ্তৃত্বপ্ৰাপ্ত যিকোনো দণ্ডাধীশ হব পাৰে।"

সেয়েহে শপত আইনখনৰ সন্দৰ্ভত নিযুক্তি দিবলগীয়া হোৱাটো প্ৰয়োজনীয় নহয়।

ওপৰত উদ্‌ধৃত ১৩৯(গ)ৰ অধীনত আদালতৰ কেৰাণীক শপত আয়ুক্ত হিচাপে নিযুক্ত কৰা হৈছিল। এইটো দাবী কৰা হয় যে এনে এজন আয়ুক্তৰ দেৱানী প্ৰক্ৰিয়া বিধিৰ অধীনত শপতনামাৰ উদ্দেশ্যে শপত গ্ৰহণ কৰা ক্ষমতা আছিল। এইটো আঙুলিয়াই দিয়া হৈছে যে সেই আদেশৰ অধীনত শপতনামাৰ প্ৰয়োজন হোৱা কোনো চৰ্ত ইয়াত প্ৰযোজ্য নহয়। এইটো তৰ্ক কৰা হয় যে এখন আইনৰ অধীনত নিযুক্ত আয়ুক্তসকলে আন এখন আইনৰ অধীনত নিৰ্ধাৰিত শপতনামাৰ শপত খাব নোৱাৰে, আৰু ফৌজদাৰী প্ৰক্ৰিয়া সংহিতাৰ ৫৩৯ নং ধাৰাকো ইয়াৰ এটা উদাহৰণ হিচাপে উল্লেখ কৰা হৈছে । এইটো হ'ব পাৰে যে আদালতৰ জিলা কেৰাণী এজনে শপত গ্ৰহণ কৰা শপতনামা ফৌজদাৰী প্ৰক্ৰিয়া বিধিৰ উদ্দেশ্যৰ বাবে সঠিক নহ'ব পাৰে আৰু ইয়াৰ বিপৰীতে ইয়াৰ কাৰণ হ'ব পাৰে যে প্ৰতিবন্ধকতাটো এটা বিধিৰ ধাৰা ১৩৯ত আৰু আন এটা বিধিৰ ধাৰা ৫৩৯ত পোৱা যায় । নিয়ম ৯৪ ক য়ে এনে কোনো চৰ্ত প্ৰস্তুত নকৰে যে কোনো নিৰ্দিষ্ট ধৰণৰ শপতনামাহে শপত গ্ৰহণকাৰী আয়ুক্তৰ সন্মুখত গ্ৰহণযোগ্য হব। বিষয়টোৰ এই দৃষ্টিভংগী মতে আদালতৰ জিলা কেৰাণীৰ সন্মুখত শপত গ্ৰহণ কৰা শপতনামা, - যাক নিঃসন্দেহে শপত আয়ুক্ত বুলি বিবেচনা কৰা হয়, কেৱল এক চৰম আৰু কাৰিকৰী দৃষ্টিভংগী গ্ৰহণ কৰিহে বাদ দিব পাৰি যিটো আমাৰ মতে ন্যায় সঙ্গত নহয়।

এই চুটি ভিত্তিত আবেদনখন সফল হ 'ব লাগিব আৰু যিকোনো পৰিস্থিতিত ইয়াৰ প্ৰয়োজনীয়তা পূৰণ হোৱাৰ বাবে নিয়মটো বাধ্যতামূলক নে নিদৰ্শক সেই বিষয়ে আলোচনা কৰাৰ প্ৰয়োজনীয় নহয়। আপীলৰ অনুমতি দিয়া হৈছে কিন্তু

যিহেতু আপীলকাৰীয়ে আগতে সেই বিষয়টো স্বীকাৰ কৰিছিল যাৰ ওপৰত আপীল সফল হয়, ব্যয়ৰ বিষয়ে কোনো নিৰ্দেশ নাথাকিব। গোচৰটো এতিয়া যোগ্যতাৰ ওপৰত সিদ্ধান্তৰ বাবে ন্যায়াধিকৰণলৈ ঘূৰি যাব।

আপীলৰ অনুমতি দিয়া হৈছে।

অনুবাদক- বিতাবি মহন্ত, অধিবক্তা
পৰীক্ষক- প্ৰণৱ জ্যোতি বৰা, জ্যেষ্ঠ অনুবাদক